

Теорія та історія державного управління

УДК 351:323.2 (477)

Русенко Наталія Василівна

аспірант

Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського

Rusenko Nataliia

Postgraduate of the

V. I. Vernadsky Taurida National University

ORCID: 0000-0003-3098-4744

**НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ВНУТРІШНЬОПОЛІТИЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ
LEGAL AND REGULATORY SUPPORT OF UKRAINE'S INTERNAL
POLITICAL SECURITY**

Анотація. Вступ. Сучасний стан дослідження безпекових явищ характеризується прискіпливою увагою науковців через складне безпекове становище у державі. З тих же причин, українська законодавча база регулярно поповнюється новими законами, які приймаються за нагальної потреби та на вимогу української суспільства. Так нормативно-правова база забезпечення безпеки розширюється та постає як об'ємний пласт інформації, що потребує періодичного аналізу та систематизації. Ми пропонуємо визначити, які акти забезпечують внутрішньополітичну безпеку та провести їх ґрунтовний аналіз.

Мета. Розкрити наукові підходи до побудови нормативно-правового поля та сформувані єдину базу нормативно-правових актів, що забезпечують внутрішньополітичну безпеку України.

Матеріали і методи (I-IV). Матеріалами дослідження є: 1) нормативно-правові акти у сфері забезпечення внутрішньополітичної безпеки; 2) наукові праці вітчизняних авторів, що провадять свої науково-практичні дослідження у сфері національної, політичної та внутрішньополітичної безпеки.

Дослідження проведено шляхом систематизації (I) нормативно-правового забезпечення внутрішньополітичної безпеки України. Метод групування (II) ми застосували під час формували єдиної бази нормативно-правових актів, що забезпечують сферу. Здійснили постатейний аналіз (III) основних нормативно-правових актів і окремих програмних документів уряду.

Оскільки в науці відсутній практичний підхід до формування нормативно-правового поля забезпечення безпеки ми подали провідні наукові дослідження через узагальнення наявних наукових підходів. Таким чином, ми об'єднали доробок сучасних вчених, що дало нам можливість сформулювати основні вимоги до системи забезпечення, а також змодельовати (IV) власний підхід.

Результати. У результаті проведеного дослідження ми окреслили межі нормативно-правового забезпечення внутрішньополітичної безпеки України. Нам вдалося визначити функції, рівні і комплекс правового регулювання безпеки.

Встановили, що нормативно-правове забезпечення має документальну та інституційну означеність. Це дало нам можливість схематично зобразити процес формування нормативно-правового забезпечення внутрішньополітичної безпеки України, а також змодельовали схему нормативно-правового поля.

Акти, що забезпечують внутрішньополітичну безпеку України ми об'єднали у Список нормативних документів де згрупували їх у розділи. Зібрані матеріали вивели в окрему сторінку вільної енциклопедії «Вікіпедія», оскільки нормативно-правова база може з часом розширюватися та видозмінюватися.

Окремою частиною нашого дослідження ми провели постатейний аналіз основоположних актів у сфері забезпечення внутрішньополітичної безпеки.

Перспективи. В подальших наукових дослідженнях пропонується зосередити увагу на поповненні Списку нормативних документів щодо забезпечення внутрішньополітичної безпеки шляхом дослідження законодавчої бази України та аналізу прийнятих Верховною Радою України нових актів, що діють у внутрішньополітичній сфері.

Ключові слова: *нормативно-правове забезпечення, комплекс правового регулювання, правова основа, політична безпека, внутрішньополітична безпека, національна безпека.*

Summary. *Introduction. The current state of research on security phenomena garners significant attention from scholars due to the nation's challenging security situation. For the same reasons, the Ukrainian legislative framework is regularly updated with fresh enactments that are adopted on the basis of pressing needs and calls of Ukrainian society. Thus, the legal framework for bolstering security is expanding and appears as a voluminous layer of information that requires routine scrutiny and systematization. We intend to pinpoint the statutes bolstering domestic political security and delve deep into their analysis.*

Purpose. To unearth scientific approaches in shaping the legal scaffolding and to craft a consolidated framework of statutes safeguarding Ukraine's internal political sanctity.

Materials and Methods (I-IV). Our investigation draws from: 1) legal acts in the field of internal political security; 2) scholarly compositions by native intellects centered on national, political, and internal security realms.

We embarked on our study by streamlining (i) the legal framework for ensuring the internal political security of Ukraine. The grouping strategy (II) aided us in forging a cohesive framework of legal statutes for this domain. We carried out an exhaustive, clause-by-clause dissection (III) of pivotal legal documents and specific governmental policy papers.

Given the absence of a practical approach to forming the regulatory framework for security in science, we have presented leading scientific research by summarizing existing scientific approaches. Thus, we have combined the work of modern scholars, which allowed us to formulate the security system's basic requirements and model (IV) our own vision.

Results. As a result of our research, we have outlined the legal framework's boundaries for ensuring Ukraine's internal political security. We managed to define the functions, levels, and system of legal security regulation.

We have established that the legal framework has documentary and institutional definitions. This allowed us to schematically depict the process of forming the legal framework for Ukraine's internal political security, and we also modeled the scheme of the legal framework.

We combined the acts that ensured Ukraine's internal political security into a Regulatory Document Compendium and grouped them into sections. These compiled resources found a niche on a dedicated Wikipedia page, given the potential evolution and metamorphosis of the legal framework over time.

As an independent segment of our study, we conducted meticulous clause-by-clause scrutiny of the paramount statutes in the domain of internal political security.

Discussion. Subsequent endeavors will pivot on enriching the Regulatory Document Compendium on upholding internal political security, delving into Ukraine's legislative framework, and dissecting new statutes ratified by the Verkhovna Rada of Ukraine in the domestic political theater.

Key words: *legal and regulatory support, statutory regulation system, legal norms, political security, internal political security, national security.*

Постановка проблеми. Україна з перших років незалежності тяжко будувала свою державність. Ми утворили необхідний державний механізм, створили нові інститути державного управління для послідовної реалізації ратифікованих програм міжнародного співробітництва, а також Європейських інтеграційних програм для проведення ефективної внутрішньої політики. На створення цієї системи була проведена велика законодавча робота.

У 2014 році Україна обрала для себе шлях побудови соціальної правової держави, а побудова громадянського суспільства один із пріоритетних пунктів на шляху до досягнення цілей. Органи державної влади за таких умов несуть основну відповідальність за євроінтеграцію та національну безпеку, вони повинні розробляти та керуватися правовими нормами, які забезпечують конституційні права та свободи громадян.

За цих умов правотворчість спрямовується на нормативне закріплення цілей протидії загрозам національної, політичної та внутрішньополітичної безпеки України, а також засобів та методів їх досягнення, забезпечення органами державної влади політики відкритої взаємодії з громадськістю.

У зв'язку із цим, а також із воєнною агресією органи державної влади, а також науковці приділяють значну увагу обговоренню проблем покращення нормативно-правового забезпечення безпеки України. Науковці досить часто цікавляться національною безпекою, зокрема у різних сферах життєдіяльності, проте у сфері внутрішньополітичної безпеки поки дослідження нечисленні. Наше дослідження сприятиме розширенню теми безпеки, оскільки правове регулювання системи забезпечення внутрішньополітичної безпеки є частиною системи забезпечення національної безпеки і охоплює весь комплекс заходів, пов'язаний з її формуванням і функціонуванням. У результаті ми сформуваємо нормативно-правову базу внутрішньополітичної безпеки України.

Аналіз останніх досліджень. Нормативно-правове забезпечення безпеки досліджували вітчизняні вчені як: Абрамов В. І. [1], Криштанович М. Ф. [10], Ліпкан О. С. [11], Нижник Н.Р. [12], Олійник В. О. [15], Пушак Я. Я. [10], Семенченко А. І. [22], Ситник Г. П. [1, 20, 21], Смолянчук В. Ф. [1], Флейчук М. І. [10], Франчук В. І. [10] та ін.

Правові аспекти політичної безпеки в системі національної безпеки України досліджувала: Антонов В. О. [2], Бінько І. Ф. [9], Гетьманчук М. П. [3], Гришук В. К. [3], Головащенко С. І. [9], Косілова О. І. [6], Кравчук О. Ю. [7; 8], Кремень В. Г. [9], Орел М. Г. [13ж 14], Турчин Я. Б. [3] та ін.

Питання внутрішньополітичної безпеки досліджували вітчизняні вчені: Кравчук О. Ю. [7; 8], Литвиненко О. В. [16], Паламарчук М. О. [16] та ін.

Нормативно-правову базу у галузі безпеки і оборони України сформували: Гриценко А. С., Кожієл М., Єрмолаєв А. В., Флурі Ф. [12] та ін.

Метою статті є розкриття наукових підходів до побудови нормативно-правового поля, а також до формування єдиної бази нормативно-правових актів, що забезпечують внутрішньополітичну безпеку України.

Матеріали і методи (I-IV). Матеріалами дослідження є: 1) нормативно-правові акти у сфері забезпечення внутрішньополітичної безпеки; 2) наукові праці вітчизняних авторів, що провадять свої науково-практичні дослідження у сфері національної, політичної та внутрішньополітичної безпеки.

Дослідження проведено шляхом систематизації (I) нормативно-правового забезпечення внутрішньополітичної безпеки України. Метод групування (II) ми застосували під час формували єдиної бази нормативно-правових актів, що забезпечують сферу. Здійснили по-статейний аналіз (III) основних нормативно-правових актів і окремих програмних документів уряду.

Оскільки в науці відсутній практичний підхід до формування нормативно-правового поля забезпечення безпеки ми подали провідні наукові дослідження через узагальнення наявних наукових підходів. Таким чином, ми об'єднали доробок сучасних вчених, що дало нам можливість сформувати основні вимоги до системи забезпечення, а також змодельювати (IV) власний підхід.

Виклад основного матеріалу. В наукових колах нормативно-правове забезпечення національної безпеки України визначається, як процес створення і підтримки в необхідних межах характерних ознак системи національної безпеки за допомогою впливу нормативно-правових засобів [20, с. 330].

Що стосується внутрішньополітичної безпеки то її нормативно-правове забезпечення опирається на нормативно-правове забезпечення національної безпеки. Правові норми, які забезпечують національну безпеку України також забезпечують і її підсистеми, зокрема, внутрішньополітичну безпеку, формалізують функціональні, організаційні та інші її структурні елементи.

Опираючись на дослідження відомого українського вченого Кременя В.Г., який визначив функції нормативно-правового забезпечення безпеки [9, с. 64], можемо сформувати **функції** правового забезпечення внутрішньополітичної безпеки України, що полягають у:

- 1) визначенні порядку створення, функціонування та ліквідацію суб'єктів, які забезпечують безпеку;
- 2) регулюванні взаємовідносини та визначення порядку взаємодії суб'єктів безпеки, визначення їх прав, обов'язків та зону відповідальності;
- 3) забезпеченні нормами діяльність суб'єктів безпеки на всіх рівнях забезпечення безпеки людини, суспільства чи держави;
- 4) встановленні порядку застосування методів, засобів та інших сил, що забезпечують безпеку.

З метою аналізу нормативно-правового забезпечення безпеки важливим кроком є визначення всього **комплексу елементів** системи забезпечення, який підлягає правовому регулюванню. У внутрішньополітичній сфері до комплексу правового регулювання відносяться:

- об'єкти та суб'єкти забезпечення безпеки;
- мета забезпечення безпеки;
- функції системи забезпечення безпеки;
- принципи забезпечення безпеки;
- методи забезпечення безпеки;
- повноваження інститутів щодо забезпечення безпеки.

Для забезпечення внутрішньополітичної безпеки важливого значення набуває інституційність системи. Об'єкти та суб'єкти забезпечення безпеки потребують окремого нормативно-правового забезпечення, яка не лише формує єдине правове поле всієї системи, а й загальнонаціональну концепцію безпеки у внутрішньополітичній сфері. Ми застосували цей підхід під час

групування нормативно-правової бази (Рис. 1), яку презентуємо у вільній енциклопедії.

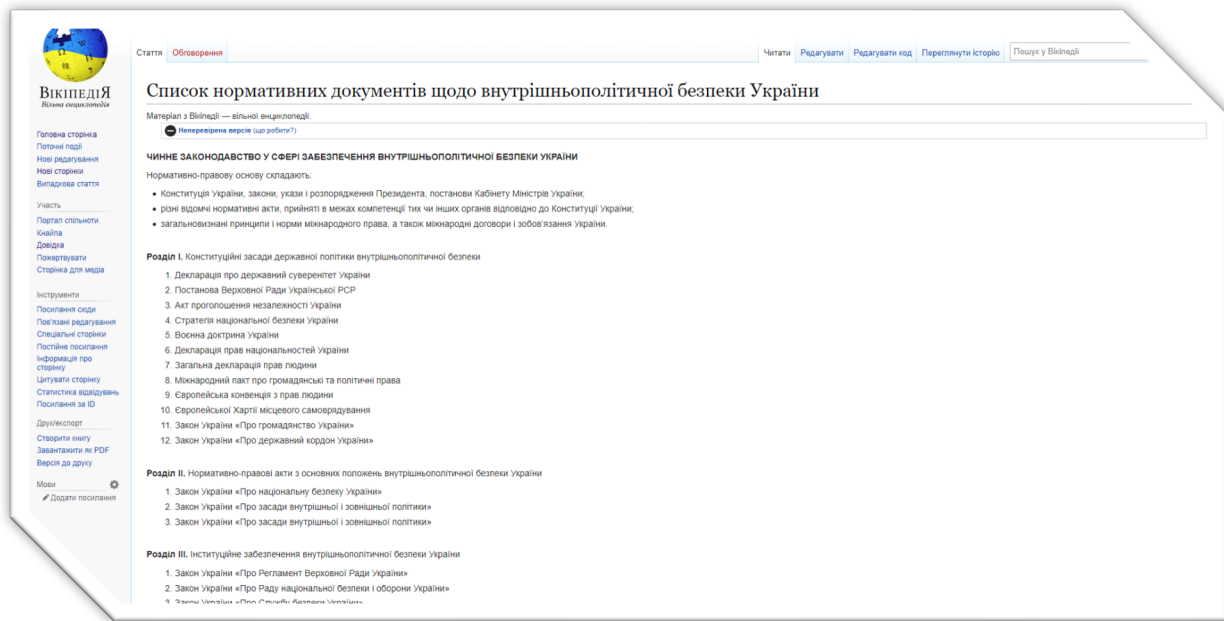

Рис. 1. Список нормативних документів щодо внутрішньополітичної безпеки України

Джерело: систематизовано автором

Можна стверджувати, що для сучасної України внутрішньополітична безпека є пріоритетною галуззю, оскільки держава обрала для себе шлях демократичного розвитку Європейської країни та шлях реформ. Про це свідчать положення таких *першочергових документів*, а саме:

- Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергетики та державами-членами;
- Коаліційна угода між політичними партіями, які потрапили до парламенту після завершення виборчого процесу;
- Позачергове послання Президента України до Верховної Ради України «Про внутрішнє та зовнішнє становище України», що є аналізом та оцінкою внутрішнього і зовнішнього становища України;

– Програми діяльності Кабінету Міністрів України, що вміщує пріоритетні цілі, які ставить перед собою держава для того, щоб громадяни жили безпечніше та заможніше.

Визначивши функції та комплекс правового регулювання, а також врахувавши потреби українського суспільства правове забезпечення утворює такі **основні рівні**:

I рівень. На першому рівні формуються документи, що враховують основні положення міжнародних договорів і угод, що ратифіковані Україною, які стосуються національної безпеки. Сюди відносяться норми Конституції України, закони та постанови Верховної Ради України, укази та розпорядження Президента України, міжнародні правові акти, постанови та розпорядження Кабінету Міністрів України, а також відомчі нормативні акти у формі наказів, директив, настанов, положень, статутів, правил, інструкцій. Наприклад:

Конституція України, Закон України «Про національну безпеку України», Стратегія національної безпеки України, Концепція національної безпеки, Доктрина воєнної безпеки України тощо.

II рівень. На цьому рівні створюється функціональна база, яка з урахуванням специфіки кожного суб'єкта забезпечення безпеки уточнює і конкретизує його завдання. Сюди відносяться закони визначального напрямку чи положення забезпечення національної безпеки у сфері. Наприклад:

Виборчий кодекс України, Закон України «Про вибори Президента», Закон України «Про всеукраїнський референдум», Закон України «Про державну охорону органів державної влади України та посадових осіб» тощо.

III рівень. На третьому рівні створюється база інституційного спрямування. Сюди відносяться закони, що визначають діяльність органів публічної влади у процесі забезпеченні безпеки. Наприклад:

Закон України «Про Раду національної безпеки і оборони України», Закон України «Про Службу безпеки України», Закон України «Про Національну поліцію», Закон України «Про Конституційний Суд України», Закон України «Про центральні органи виконавчої влади», Закон України «Про громадські об'єднання», Закон України «Про свободу совісті та релігійні організації», Закон України «Про Центральну виборчу комісію» тощо [11; 7, с. 94].

Резюмуючи, визначимо **правову основу** внутрішньополітичної безпеки України, яку складають:

- Конституція України;
- закони та підзаконні нормативні акти, що визначають функції та завдання суб'єктів забезпечення національної безпеки, а також по конкретних напрямках їх діяльності;
- укази і розпорядження Президента;
- постанови Кабінету Міністрів України;
- різні види відомчих нормативних актів, що прийняті в межах компетенції органів відповідно до Конституції України;
- міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Науковці констатують, що в Україні відсутній практичний вихід застосування комплексного міждисциплінарного підходу до формування правового поля забезпечення безпеки [11; 20; 21].

Ми пропонуємо таку схему як зображено на Рис. 2.

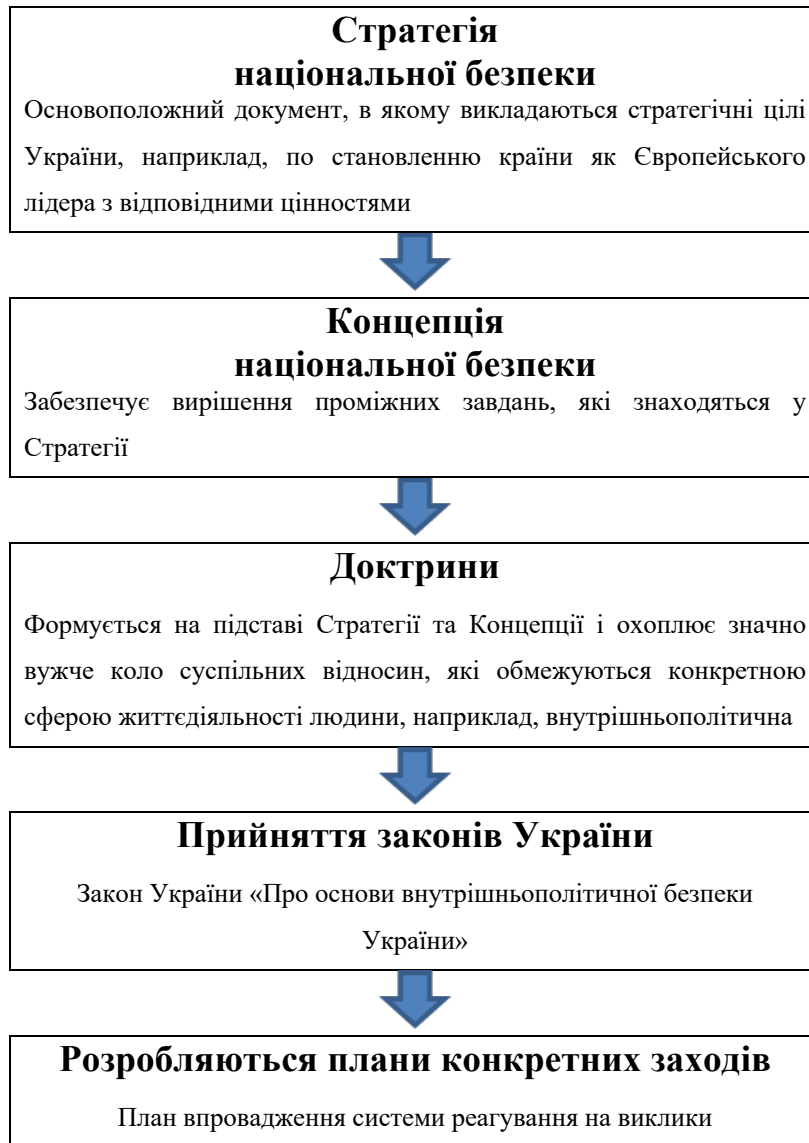

Рис. 2. Процес формування нормативно-правового забезпечення внутрішньополітичної безпеки України

Джерело: узагальнено автором

Окрему роль у системі правового забезпечення України відіграють акти місцевих органів, тобто рішення з питань забезпечення внутрішньополітичної безпеки, які є обов'язковими для виконання всіма підприємствами,

установами та організаціями, а також посадовими особами і громадянами на території підпорядкованій цим органам [7, с. 91].

Дисертаційне дослідження містить постатейний аналіз нормативно-правових актів, що стосуються сфери. Наведемо *головні висновки* з нього.

Питання безпеки розглядалися ще в розділі IX Зовнішня і внутрішня безпека *Декларації про державний суверенітет України* 16 липня 1990 року. Питання внутрішньої та зовнішньої безпеки аналізуються через призму права України на власні збройні сили, власні внутрішні війська та органи державної безпеки.

Конституція України є важливим документом для формування внутрішньополітичної безпеки, проте термін «внутрішньополітична безпека» в ній не вживається. Ми провели ґрунтовний аналіз Статей 3, 15, 16, 17, 24, 32, 34, 36, 37, 39, 44, 64 та статті 107 крізь призму внутрішньополітичної безпеки..

Згадали *Концепцію (основи державної політики) національної безпеки України* 1997 року. *Закон України «Про основи національної безпеки України»*, що діяв протягом 15 років. Ми розглянули Статті 2, 3, 4, 6, 7, 8 та статтю 9 Закону. Акт містить термін «загрози у внутрішньополітичній безпеці».

Закон України «Про національну безпеку України», що вступив в дію у 2018 році. В даному Законі не вживається термін «внутрішньополітична» взагалі, проте один раз застосовується «внутрішньодержавні суперечності». Ми проаналізували **Розділ III** «Громадський нагляд» та Розділ V.

Стратегія національної безпеки України. Першу Стратегію під назвою «Україна у світі, що змінюється» затверджено 2007 року Президентом Віктором Ющенком. За Януковича, у 2012 році, цю Стратегію змінили, підчистивши обережні згадки про НАТО. Другу Стратегію, яка починається

словами «Революція гідності», затверджено 2015 року Президентом Петром Порошенком. Ця Стратегія констатувала, що більш нагальними залишаються внутрішні виклики національній безпеці. Чинна Стратегія третя з часу проголошення Незалежності України під назвою «Безпека людини – безпека країни» введена в дію 2020 року Володимиром Зеленським. У Стратегії ми розглянули пункт 4 Розділу I, пункт 16 Розділу II, пункт 20, пункт 22, пункт 23, пункт 45, пункт 49, пункт 50 Розділу III «Основні напрями зовнішньополітичної та внутрішньополітичної діяльності держави для забезпечення її національних інтересів і безпеки».

Стратегія 2020 року «стійкість» визначає однією з основних засад, а запровадження національної системи стійкості віднесено до основних напрямів зовнішньополітичної та внутрішньополітичної діяльності держави для забезпечення її національних інтересів і безпеки. Тому, поряд зі Стратегією національної безпеки Президентом введено в дію Рішення Ради національної безпеки і оборони «Про запровадження національної системи стійкості» та затверджено *Концепцію забезпечення національної системи стійкості*, яка враховує нові виклики сучасного розвитку суспільства.

Проаналізували *Щорічне Послання Президента України до Верховної Ради України про внутрішнє і зовнішнє становище держави*. Звернення у 2021 році присвячено 30-й річниці Всеукраїнського референдуму про здобуття Україною незалежності (1 грудня). Послання 2022 року, під час широкомасштабного вторгнення Росії, фокусувалося на військових завданнях, проблемах післявоєнної відбудови, питаннях українських біженців і ветеранів. Президент зазначив: «В українському суспільстві практично зникли розбіжності у ставленні до проблем мови, знижується конфліктогенний потенціал мовного питання. Спроба ворога використати його як привід для агресії провалилася. Об'єднання українців навколо

боротьби з агресором, зміцнення української національної ідентичності супроводжується утвердженням безальтернативної підтримки ролі та функцій української мови як державної». Крім того: «Консолідація задля досягнення перемоги над агресором, яку демонструють українці різних етнічних та мовних спільнот, є свідченням зрілості та згуртованості української політичної нації».

Захист прав і свобод людини і громадянина у внутрішньополітичній безпеці закріплено також у *Виборчому кодексі України*. Одним із важливих законів є *Закон України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики»*. Цим Законом визначаються засади внутрішньої політики України у сферах розбудови державності, розвитку місцевого самоврядування та стимулювання розвитку регіонів, формування інститутів громадянського суспільства, національної безпеки і оборони. Поняття «внутрішньополітична» в даному Законі жодного разу не застосовується.

Крім того, проаналізували: Закон України «Про Уповноваженого Верховної ради з прав людини», Міжнародний пакт про громадянські та політичні права, Закон України «Про державну охорону органів державної влади України та посадових осіб», Закон України «Про свободу совісті та релігійні об'єднання», Закон України «Про правовий режим воєнного стану» та Закон України «Про правовий режим надзвичайного стану».

У даній статті важливо зазначити, що *надзвичайний стан* в Україні запроваджується у випадках: масових порушеннях правопорядку, що супроводжуються насильством над громадянами, обмежують їхні права і свободи, перешкоджають їм виконувати свої обов'язки; блокування або захоплення певних особливо важливих об'єктів чи місцевостей, що загрожують безпеці громадян і порушують нормальну діяльність державних органів влади та управління чи місцевого самоврядування; спроби захоплення

державної влади або зміни конституційного ладу України шляхом насильства; посягання на територіальну цілісність держави, що загрожує зміною її кордонів; необхідності відновлення конституційного правопорядку і діяльності державних органів влади.

Воєнний стан запроваджується в певних місцевостях або на всій території України у випадках оголошення стану війни, загрози військового нападу чи агресії. Для воєнного стану характерне обмеження прав громадян.

Статтею 3 Указу Президента України від 24 лютого 2022 року «*Про введення воєнного стану в Україні*», затвердженого Законом, визначено, що на період дії правового режиму воєнного стану можуть обмежуватися конституційні права і свободи людини і громадянина, передбачені статтями 30-34, 38, 39, 41-44, 53 Конституції України.

Із зазначеного вище слідує, що нормативно-правове забезпечення внутрішньополітичної безпеки має документальну означеність, а також виражену **інституційну**. Тож пропонуємо змодельовати нормативно-правове поле таким чином як зображено на Рис. 3.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Нормативно-правове забезпечення внутрішньополітичної безпеки являє собою сукупність законів і підзаконних нормативних актів, які утворюють цілісне правове поле для функціонування системи забезпечення внутрішньополітичної безпеки. З часом поле може розширюватися та поповнюватися новими актами, а тому, в межах нашого дослідження важливо започаткувати базу основних документів. Ми вважаємо, що сформувані перелік актів буде логічним результатом проведеної роботи, тож всі важливі документи буде розміщено у відкритій енциклопедії з можливістю доповнення після появи нових важливих документів.

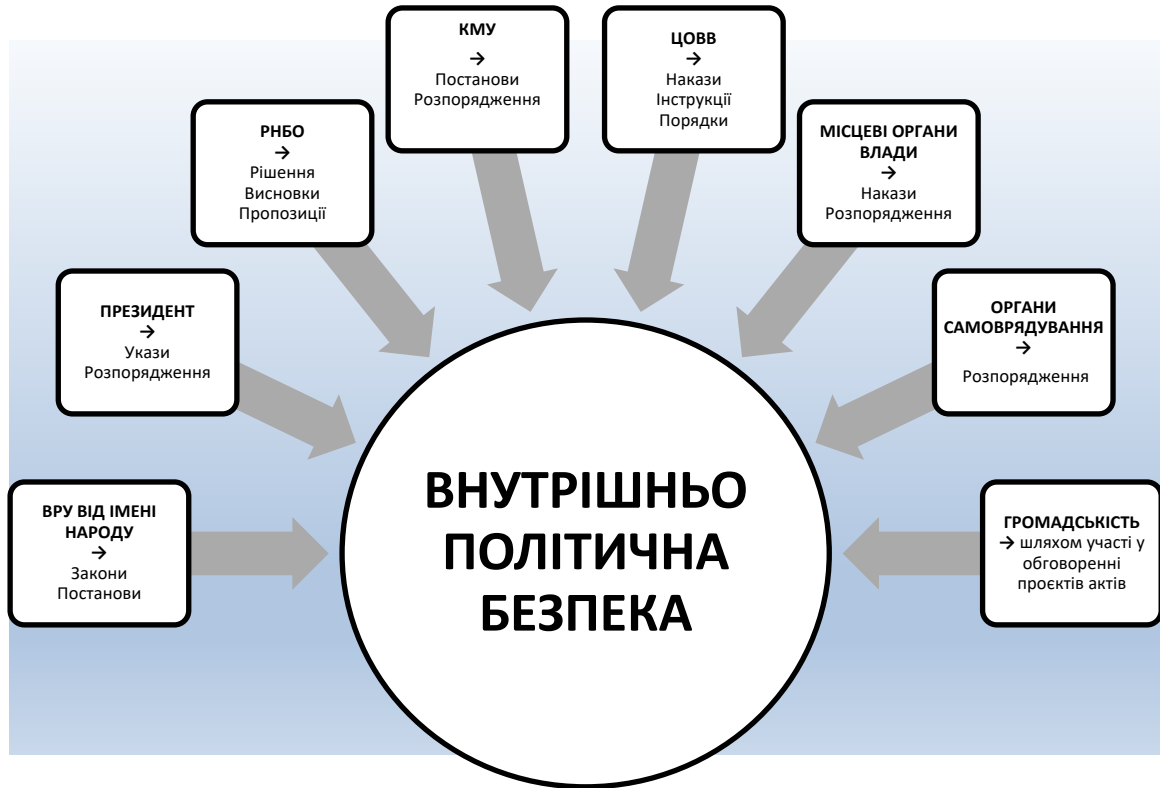

Рис. 3. Нормативно-правове поле внутрішньополітичної безпеки України

Джерело: власна розробка

Крім того, аналіз довів, що тема не має свого концептуального документа, тому ми відносимо до найближчих перспектив дослідження розробку такого документа. Ми підтримуємо сучасних науковців, які пропонують затвердження Концепції забезпечення політичної безпеки України, оскільки в межах нашого дослідження це вихідна концепція забезпечення внутрішньополітичної безпеки і Закону про основи внутрішньополітичної безпеки, як галузевого акту.

Література

1. Абрамов В. І., Ситник Г. П., Смолянук В. Ф. Глобальна та національна безпека : підручник / ред. Г.П. Ситника. Київ : НАДУ, 2016. 784 с.
2. Антонов В. О. Конституційно-правові засади національної безпеки України: монографія / наук. ред. Ю. С. Шемшученко. Київ : Талком, 2017. 576 с.
3. Гетьманчук М. П., Грищук В. К., Турчин Я. Б. Політологія : навч. посіб. Київ : Знання, 2010. 415 с.
4. Гриценко А. С., Кожієл М., Єрмолаєв А. В., Флурі Ф. Нормативно-правова база у галузі безпеки і оборони України. Київ : Центр досліджень армії, конверсії та роззброєння. 2012, 820 с.
5. Конституція України : офіц. текст. Київ : КМ, 2013. 96 с
6. Косілова О. І. Політична безпека в системі національної безпеки України. *Правова інформатика*. 2011. № 1(29). С. 72–78.
7. Кравчук О. Ю. Політична безпека Української держави як чинник демократичного розвитку суспільства : монографія. Миколаїв : видавець Торубара В. В., 2021. 198 с.
8. Кравчук О. Ю. Нормативно-правове регулювання політичної безпеки держави в сучасному українському суспільстві. *Гілея: науковий вісник*. 2013. № 72. С. 833-836.
9. Кремень В. Т., Бінько І. Ф., Головащенко С. І. Політична безпека України: концептуальні засади та система забезпечення : монографія. Київ : МАУП, 1998. 92 с.
10. Криштанович М. Ф., Пушак Я. Я., Флейчук М. І., Франчук В. І. Державна політика забезпечення національної безпеки України : основні напрямки та особливості здійснення : монографія. Львів : Сполом, 2020. 418 с.

11. Ліпкан В А. Безпекознавство : навч. посіб. К. : Вид-во Європейського університету, 2003. 208 с.
12. Нижник Н.Р. Національна безпека України (методологічні аспекти, стан і тенденції розвитку): навч. посіб. К. : Преса України, 2000. 304 с.
13. Орел М. Г. Принципи, підходи та чинники розробки ефективної Стратегії забезпечення політичної безпеки України. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2017. № 8. URL: <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=1110> (дата звернення: 22.07.2023)
14. Орел М.Г. Політична безпека як наукова категорія та мета системи державного управління у сфері політичної безпеки. *Держава та регіони: науково-виробничий журнал*. Запоріжжя : КПУ, 2017. № 2(58). С. 11-16
15. Олійник О. В. Нормативно-правове забезпечення інформаційної безпеки України. *Право і суспільство*. 2012. № 3. С. 132-137.
16. Паламарчук М. О., Литвиненко О. В. Механізми народовладдя і внутрішньополітична безпека : монографія. Київ : Інтертехнологія, 2009. 143 с.
17. Про національну безпеку України : Закон України від 21.06.2018 р. № 2469-VIII. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*. 2018. № 31. С. 241.
18. Про Стратегію забезпечення державної безпеки : рішення Ради національної безпеки і оборони України від 30.12.2021 року. ВРУ : веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/56/2022#Text> (дата звернення: 23.07.2023)
19. Про центральні органи виконавчої влади : Закон України від 17.03.2011 р. № 3166-VI. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2011. № 38. С. 385.
20. Ситник Г. П. Концептуальні засади забезпечення національної безпеки України : навч. посіб. / Г. П. Ситник : у 3 ч. Ч. 3 : Державна політика та

основи стратегічного планування забезпечення національної безпеки.
Київ: НАДУ, 2010. 208 с.

21. Ситник Г. П. Державне управління у сфері національної безпеки (концептуальні та організаційно-правові засади). К. : НАДУ, 2012. 544 с.
22. Семенченко А. І. Методологія стратегічного планування у сфері державного управління забезпеченням національної безпеки України : монографія. К. : НАДУ, 2008. 429 с.
23. Стратегія національної безпеки України «Безпека людини – безпека країни» : Указ Президента України від 14.09.2020 № 392/2020. Президент України : веб-сайт. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/3922020-35037> (дата звернення: 24.07.2023)
24. Цветков В. В. Державне управління: основні фактори ефективності (політико-правовий аспект). Х. : Право, 1996. 104 с.
25. Юридична енциклопедія : у 6 т. / відп. ред. Ю.С. Шемшученко. К. : Укр. енцикл., 1998.

References

1. Abramov V.. I., Sytnyk H. P., Smolianiuk V. F. Hlobalna ta natsionalna bezpeka : pidruchnyk / red. H.P. Sytnyka. Kyiv : NADU, 2016. 784 s.
2. Antonov V. O. Konstytutsiino-pravovi zasady natsionalnoi bezpeky Ukrainy: monohrafiia / nauk. red. Yu. S. Shemshuchenko. Kyiv : Talkom, 2017. 576 s.
3. Hetmanchuk M. P., Hryshchuk V. K., Turchyn Ya. B. Politolohiia : navch. posib. Kyiv : Znannia, 2010. 415 s.
4. Hrytsenko A. S., Kozhiiel M., Yermolaiev A. V., Fluri F. Normatyvno-pravova baza u haluzi bezpeky i oborony Ukrainy. Kyiv : Tsentr doslidzhen armii, konversii ta rozzbroiennia. 2012, 820 s.
5. Konstytutsiia Ukrainy : ofits. tekst. Kyiv : KM, 2013. 96 s

6. Kosilova O. I. Politychna bezpeka v systemi natsionalnoi bezpeky Ukrainy. Pravova informatyka. 2011. № 1(29). S. 72–78.
7. Kravchuk O. Yu. Politychna bezpeka Ukrainskoi derzhavy yak chynnyk demokratychnoho rozvytku suspilstva : monohrafiia. Mykolaiv : vydavets Torubara V. V., 2021. 198 s.
8. Kravchuk O. Yu. Normatyvno-pravove rehuliuвання politychnoi bezpeky derzhavy v suchasnomu ukrainskomu suspilstvi. Hileia: naukovyi visnyk. 2013. № 72. S. 833-836.
9. Kremen V. T., Binko I. F., Holovashchenko S. I. Politychna bezpeka Ukrainy: kontseptualni zasady ta systema zabezpechennia : monohrafiia. Kyiv : MAUP, 1998. 92 s.
10. Kryshchanovych M. F., Pushak Ya. Ya., Fleichuk M. I., Franchuk V. I. Derzhavna polityka zabezpechennia natsionalnoi bezpeky Ukrainy : osnovni napriamky ta osoblyvosti zdiisnennia : monohrafiia. Lviv : Spolom, 2020. 418 s.
11. Lipkan V A. Bezpekoznavstvo : navch. posib. K. : Vyd-vo Yevropeiskoho un-tu, 2003. 208 s.
12. Nyzhnyk N.R. Natsionalna bezpeka Ukrainy (metodolohichni aspekty, stan i tendentsii rozvytku): navch. posib. K. : Presa Ukrainy, 2000. 304 s.
13. Orel M. H. Pryntsypy, pidkhody ta chynnyky rozrobky efektyvnoi Stratehii zabezpechennia politychnoi bezpeky Ukrainy. Derzhavne upravlinnia: udoskonalennia ta rozvytok. 2017. № 8. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1110> (date of access: 22.07.2023)
14. Orel M.H. Politychna bezpeka yak naukova katehoriia ta meta systemy derzhavnoho upravlinnia u sferi politychnoi bezpeky. Derzhava ta rehiony: naukovo-vyrobnychi zhurnal. Zaporizhzhia : KPU, 2017. № 2(58). S. 11-16

15. Oliinyk O. V. Normatyvno-pravove zabezpechennia informatsiinoi bezpeky Ukrainy. Pravo i suspilstvo. 2012. № 3. S. 132-137.
16. Palamarchuk M. O., Lytvynenko O. V. Mekhanizmy narodovladdia i vnutrishnopolitychna bezpeka : monohrafiia. Kyiv : Intertekhnolohiia, 2009. 143 c.
17. Pro natsionalnu bezpeku Ukrainy : Zakon Ukrainy vid 21.06.2018 r. № 2469-VIII. Vidomosti Verkhovnoi Rady (VVR). 2018. № 31. S. 241.
18. Pro Stratehiiu zabezpechennia derzhavnoi bezpeky : rishennia Rady natsionalnoi bezpeky i oborony Ukrainy vid 30.12.2021 roku. VRU : veb-sait. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/56/2022#Text> (date of access: 23.07.2023)
19. Pro tsentralni orhany vykonavchoi vlady : Zakon Ukrainy vid 17.03.2011 r. № 3166-VI. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy (VVR). 2011. № 38. S. 385.
20. Sytnyk H. P. Kontseptualni zasady zabezpechennia natsionalnoi bezpeky Ukrainy : navch. posib. / H. P. Sytnyk : u 3 ch. Ch. 3 : Derzhavna polityka ta osnovy stratehichnoho planuvannia zabezpechennia natsionalnoi bezpeky. Kyiv: NADU, 2010. 208 s.
21. Sytnyk H. P. Derzhavne upravlinnia u sferi natsionalnoi bezpeky (kontseptualni ta orhanizatsiino-pravovi zasady). K. : NADU, 2012. 544 s.
22. Semenchenko A. I. Metodolohiia stratehichnoho planuvannia u sferi derzhavnoho upravlinnia zabezpechenniam natsionalnoi bezpeky Ukrainy : monohrafiia. K. : NADU, 2008. 429 s.
23. Stratehiia natsionalnoi bezpeky Ukrainy «Bezpeka liudyny – bezpeka krainy» : Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 14.09.2020 № 392/2020. Prezydent Ukrainy : veb-sait. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/3922020-35037> (date of access: 24.07.2023)

24. Tsvetkov V. V. Derzhavne upravlinnia: osnovni faktory efektyvnosti (polityko-pravovyi aspekt). X. : Pravo, 1996. 104 s.
25. Iurydychna entsyklopediia : u 6 t. / vidp. red. Yu.S. Shemshuchenko. K. : Ukr. entsykl., 1998.